

Mitä mieltä jääkiekon MM-kisojen lippujen hinnoista pitäisi olla tai mistä tässä (liikunta)sosiologisesti oikein on kysymys?

Kansa on protestoinut kovasti kalliiksi katsomiaan MM-lätkän lippuhintoja. Lähtökohdaksi on otettu nelihenkinen perhe, jolle Suomen ottelun katsominen tulisi maksamaan reilut 600€. Tätä on pitänyt korkeana jopa Nokian hallituksen juuri jättänyt puheenjohtaja **Jorma Ollila**, jonka mukaan kipuraja menee Suomessa 80-90 euron tietämissä. Olisi kuvitellut, että Suomen jääkiekkoliitossa olisi tunnettu 'kipuraja' paremmin ja olisi osattu hinnoitella liput kohdallisemmin.

Jääkiekkoliiton puheenjohtaja ja kv. liiton varapuheenjohtaja **Kalervo Kummolakin** on pitänyt lippujen hintoja korkeina, mutta hän on myös samaan aikaan sitä mieltä, että lippuja on myyty ihan hyvin ja että syy ei ole Suomessa, vaan IHHF:ssä, joka rahoittaa A-kisojen tuotolla muidenkin kisojen kulut ja jonka – tai IHHF:n kumppaneina toimivien mediatalojen – vaatimuksesta katsomopaikkoja on entistä vähemmän.

Suomen jääkiekkoliitto ja johtajansa Kummola ovat siis olleet kuuluisan 'puun ja kuoren' välissä, mutta mitkä ovat sitten puu ja mikä kuoret tässä tapauksessa? Puuta voisi ajatella pysyvänä rakenteena, joka on jossakin määrin fakta tilanteesta riippumatta, kuoret voidaan ajatella liikkuviksi muuttujiksi, joilla ainakin on jokin liikkumavara suuntaan tai toiseen.

Aloitetaan ilmeisimmästä puun ja kuoren välisestä suhteesta, jota voisi luonnehtia kysynnäksi ja tarjonnaksi taloustieteen peruskäsitteitä käyttäen. Hyödykkeiden hinnat määräytyvät markkinoilla, jonka määräävimmat – eivät tosin ainoat – tekijät ovat siis kysyntä ja tarjonta. Hyödykkeen tuottaja (eli jääkiekkoliitot kv. ja kansallinen) on onnistunut taloudellisesti hintapolitiikassaan silloin, kun se saa kaiken tarjontansa menemään korkeimmalla mahdollisella hinnalla kaupaksi.

Jääkiekon MM-kisojen yhteydessä tällaista jackpottia ei yleensä tule, koska kysyntä eri otteluihin on hyvin erilainen. Finaaliotteluissa tämä todennäköisesti onnistuu, vaikka hinnoittelu olisikin nostettu yläkanttiin – näin kysyntä ja tarjonta siis pelaa. Kysymys, joka hiertää suurta suomalaista yleisöä, koskenee lähinnä Suomen alkusarjan otteluita – vähäisemmässä määrin muista alkusarjan otteluita.

Taloudellisesti on tietenkin tärkeää se, että hinnoittelussa onnistutaan niin, että saadaan mahdollisimman suuri taloudellinen voitto. Tämä saadaan tietysti parhaiten niin, että on mahdollisimman paljon yleisöä mahdollisimman korkeilla hinnoilla. Todennäköisesti on niin, että lippujen hinnat ovat karkottaneet potentiaalista yleisöä myös muista otteluista niin, että sillä on ollut myös taloudellista merkitystä – imagomerkityksistä nyt vielä puhumatta mitään.

Miten tähän vääriin hinnoittelutilanteeseen on sitten mahdollisesti tultu? 1. näkökulma on kansainvälisen jääkiekkoliiton, jonka kisoista nyt onkin kysymys. Sen toiminnasta kaksi lienee nostettavissa merkityksellisiksi lippujen hintojen suhteen. a) kansainvälistä kiekkoperhettä halutaan laajentaa monestakin eri syystä: Laji on pieni, lajia halutaan edistää; markkinoita halutaan kasvattaa (siis maksavia katsojia, ja muita asiakkaita, sponsoreitakin). Siksi kehitystyötä tehdään maihin, joissa laji on pieni ja potentiaalisia katsojia vastaavasti paljon. TV-katsojien kautta saadaan myös rahaa, kun mediamaailmassa voidaan myydä tuotteita TV- ja radiokanaville aivan eri tavoin kuin aiemmin.

Elämme juuri tilannetta, jossa kanavahinnat ovat kilpailutilanteen vuoksi kohtuullisen alhaisia henkilöasiakkaalle, koska uudet kanavat tappelevat verissä päin markkinaosuuksista. Suomessakin ilmaisenäkyvyys on ostettu naisten viihde- ja hyvinvointikanavalle juuri tästä

mielenkiintoisesta syystä. Jääkiekkoliitot saavat hyvät rahat, vaikka heidän loppukäyttäjensä eli katsomokatsojat ja osa TV-katsojista kärsiikin (ainakin tulevaisuudessa, kun siirrytään väistämättä maksullisiin kanaviin).

Nämä kanavaoikeusasiathan on käsittääkseni 'ulkoistettu' kv. jääkiekkoliitossakin epädemokraattisesti toimivalle yritykselle, johon edes kv.liiton varapuheenjohtaja ja mahdollinen tuleva puheenjohtaja Kummola ei pysty omien sanojensa mukaan vaikuttamaan. Tämä on siis myös vaikuttanut siihen, että tarjontaa eli katsomopaikkoja on entistä vähemmän, kun monet eri mediatoimijat kansoittavat areenaa.

Uskoisin, että 'poliittisena' päätöksenä on tehty kuitenkin kv. liitossa sellainen linjanveto, että Suomi ja varmaan Ruotsikin on määritelty maiksi, joissa jääkiekon kasvupotentiaali on pieni (kyvykkäitä pelaajia kyetään rekrytoimaan tarpeeksi ja yleisömäärät eivät juurikaan kasva). Jälkimmäisestä seuraa se, että kasvupotentiaali on ainoastaan siinä, että nostetaan hintoja.

Minäkin olisin varmaan tehnyt tällaisen johtopäätöksen, jos istuisin kv. liiton hallituksessa, ehkä olisin vielä mennyt lupaamaan, että 'kyllä meiltä maksavia asiakkaita löytyy, olemmehan ehdoton ykköslaji ja vieläpä maailmanmestareita'. Pistetään vaan Turkkiin ja muualle halleja pystyyn ja juniorimaajoukkueille vehkeet päälle, olisin voinut huikata. Näin toimitaan kv. yhteyksissä, ei siellä saa ajaa vain omia etujaan.

Murros onkin siinä, että monet urheilulajit ovat muuttuneet katsomolajeista sohvajajeiksi ja edelliset ovat joutuneet monin tavoin kärsimään – yksi asiahan on ollut tunnelman latistuminen, joka on karmaisevaa vaikkapa yleisurheiluliigojen tyhjiä katsomoissa. Aina syynä ei kuitenkaan ole ollut sohvakatsomon vahvistuminen, mikä näkyy vaikkapa ampumahiihdossa, jossa on kuljettu hyvään suuntaan kummallakin katsojarintamalla. Kysymys voisi jääkiekon osalta kuuluakin; onko se katsomo- vai sohvajaji – ja kumpaa asiakaskuntaa pitäisi pitää kuninkaana?

Jääkiekko-otteluiden hinnoitteluun MM-kisoissa vaikuttaa toki myös muut jääkiekon kehitystarpeet, joista esille on tuotu se osuus, jonka Suomen jääkiekkoliiton pitäisi saada kisoista toimintansa kehittämiseen. Jos hinnoittelu on väärä ja tuloja vähemmän, niin liittohan siinä tietysti kärsii. Tullaan siis siihen, mikä on hinnoittelussa ollut puuta ja mikä kuorta?

Luulisin, että Suomen osuus on ollut sitä irtoavampaa osaa, joka on kuitenkin omalta osaltaan nostanut hintoja, koska kotiorganisaatiokin kaipaa taloudellista voittoa. Tämän puolen ja selityksen tietysti kotiyleisö mieluummin 'ostaa' kuin nyt niin epämieluisan kansainvälisen solidaarisuuden. Kun tästä nyt ei kuitenkaan tullut kuuluisaa win-win –tilannetta, niin pelkään, että kansallinen etu on tässä kokonaisuudessa se, joka on heikompi osapuoli. IHHF kuitenkin omistaa hyödykkeen.

Jatkokysymys voisi siis olla, että olisiko Suomenjääkiekkoliitto voinut tinkiä vaatimuksistaan (Kummolan arvio 4-8 m€, tai siis se 8, koska se kai on budjetoitu ja hinnat sillä laskettu), jotta tätä lippujupakkaa ei olisi syntynyt? Kateelliset muiden lajien edustajat tietysti sanovat, että jääkiekkoliitto kehittää toimintaansa osittain väärin tavoin. Tässä tarkoitan sitä, että kiekkoliitto saa OKM:stä runsaasti avustuksia toimintaansa, vaikka se tulisi todennäköisesti toimeen ilman avustuksia. Avustuksellehan pitää olla tarve suomalaisessa hallintokäytännössä ja sen pitäisi olla sama esim. jääkiekolle ja jääpallolle, jotka pärjäävät kv. kisoissa suurin piirtein yhtä hyvin, jos kriteerinä olisi vain kansainvälinen urheilumenestys.

Näin ei kuitenkaan ole, kuten kaikki tietävät, vaan se, jolla jo on, saa tietysti myös ruhtinaallisesti enemmän. Asettamalla kyseenalaiseksi suomalaista avustusjärjestelmää, jossa on paljon hyviä

puolia (mm. se, että nuorisotoiminta on tärkeä rahoituskriteeri), niin tuo kv. menestyksen vertailukin voi muodostua ongelmalliseksi joissakin tapauksissa.

Rakenteellisesti ja poliittisesti jääkiekko on kuitenkin Suomessakin tilanteessa, jossa sen ykkösasema on ehdoton, mutta jota se joutuu monin eri keinoin myös puolustamaan. Ei tarvitse olla ruudinkeksijä, kun arvaa, että huippu-urheilun muutosryhmän yhtenä suosituksena tulee olemaan jonkinlaisen taloudellisenkin lisäresurssoinnin saaminen entisille paraatilajeille yleisurheilulle ja hiihtolajeille, jotka nyt rämpivät suossa. Saattaa olla, että muitakin perinteisesti vahvoja lajeja aletaan tukea ikään kuin 'markkinoista' huolimatta.

Jääkiekko on Suomessa moninkertaisesti urheilun rakennemuutoksen edelläkävijä – ja mahdollisesti jossain suhteessa ainut uuden tien kulkijakin. On siis selvää, että sen toimintaan kohdistuu monenlaisia paineita varsinkin, kun se tulevaisuus ei ole mitenkään tähtiin kirjoitettu. Edes siis taloudellisesti. Näissä lippuhintakeskusteluissa on toki usein – ja aivan oikein – sekoitettu taloudellisiin seikkoihin urheilullisia, yhteisöllisiä ja imagollisia seikkoja. On kuitenkin hyvä yrittää ymmärtää sitäkin, minkälaisessa ristipaineessa herra Kummola oikeasti on yrittäessään luovia 'puun ja kuoren' välissä.

Aivan toinen kysymys on se, missä määrittyy huomio- tai vertaistaloudessa kysyntä ja tarjonta. Kysehän ei ole vain siitä tarjonnasta, joka näkyy materiana eli tulostettuna ja hinnan omaavana lippuna, vaan kyse on kokonaisuudesta, johon tuo lippu antaa vain yhden mahdollisen kurkistuspisteen. Tärkeän, kuten olemme huomanneet, koska siihen edelleen konkretisoituu paljon siitäkin, joka oikein hinnoitellun lipun tapauksessa ei olisi mitenkään liittynyt tuohon konkreettiin paperinpalaseen. Keskustelu mediassa ja somessa kertoo juuri tästä – äänekkäimpiä ovat ehkä olleet ne, joilla ei edes ollut aietta ostaa lippua ja mennä katsomaan otteluita.

Varmasti joukossa on paljon niitä, jotka jollakin tavalla myös haluavat vahingoittaa lätkän imagoa, vaikka suurin osa toki samaistunee solidaarisesti siihen stereotyyppiseen kuvaan 'jääkiekkoperheestä', joka haluaisi kokea jotakin ainutlaatuista rakkaan lajinsa parissa. Tässä ajassa tällaista emotionaalista samaistumista etsitään yhä enemmän mediasta – myös valtamediasta. Asiat myös kerrotaan näiden 'pienien ihmisten' tuntojen kautta. Ei siis ihme, että 'suuren ihmisen' eli K. Kummolan tuntojen välittyminen ei voi olla yhtä sensitiivistä; sitähan hän on itsekin yrittänyt korostaa kertoessaan aika tyyliä tälle keskivertoperheelle, että joku ne liput kyllä ostaa, vaikka juuri sinulla ei olisikaan varaa.

Itse mietin, että voiko tuota itsestään selvää totuutta kuitenkaan enää nykypäivänä sanoa? Oma käsitykseni TV-kuvan perusteella on ollut se, että Kummola on yrittänyt olla mahdollisimman rehellinen ja hänen virheensä on ehkä ollut vain se, että hän ei ole uskaltanut myöntää, että hinnoittelussa tuli tehtyä virhe – ehkä osin aika amatöörimäinenkin. Jos lippujen kategorisointiin (oletetun) kysynnän ja tarjonnan mukaan olisi menty eikä olisi luotettu liikaa kysyntään, niin tilannetta ei olisi edes syntynyt.

Huonoa asianhoitoa on myös se, että syyttää kv. liittoa päätöksistä, joita itse varapuheenjohtajana – ja mahdollisena tulevana puheenjohtajana – on tehnyt. Kahdella pallilla istuminen ei koskaan oikein hyvin onnistu. Kansainvälisellä liitolla on ollut toiset tavoitteet kuin Suomen liitolla ja näitä ei ennen kisoja ole osattu yhdistää toimivasti. Sen myöntäminen olisi ollut kohtuullista, vaikka saattaa olla, että taloudellinen puolikin vielä hoituu. Tässä tullaankin immateriaalisen voimaan tänä päivänä: tämä lippukohu on sekä latistanut kisoja, vienyt jääkiekolta rakastajia että aiheuttanut kateutta ja huonoa mieltä. Sitä ei kisojen jälkeen pullisteleva kassakaan saa muuksi muutettua.

Paineet on nyt sitten entistä enemmän kasattu leijonamiehistön niskaan. Jos nimittäin se onnistuu siinä, mihin eivät muut isäntämaat ole vuosikausiin pystyneet, niin moni asia vielä unohtuu ja silottuu. Tuntuuko liialliselta paineen asettamiselta joukkueelle ja sen yksilöille? Ehkä, mutta siitähän huippu-urheilussa pohjimmiltaan on kysymys eli tehdään sinänsä merkityksettömästä merkityksellistä. Aiemmin urheiltiin kansallisen identiteetin puolesta, joskus poliittisten blokkien puolesta – eikö nyt voida taistella 'Matti Virtasen nelihenkisen' perheen puolesta? Voitto se on kotisohvallakin koettu maailmanmestaruus!

Liikuntasosiologi, FT Arto Tiihonen

jk. Tämän kirjoitukseni ja lyhyehkön haastattelun pohjalta toimittaja Minna Kallasvuo sitten kirjoitti oheisen artikkelin.

<http://kiekko.pohjalainen.fi/4/?Sohva-+vai+katsomolajiksi%3F/121305&C=Maajoukkue>